

Conclusion. Extracurricular education is the most effective in creating positive motivation, because without that it is impossible to achieve the desired result in any case. A variety of extracurricular methods will allow children to learn about the fate of their Motherland.

REFERENCES

1. Bekh I. Patriotychne vykhovannja ditej ta molodi. *Pozashkillja*, 2011. #10. S. 9-16. (ukr).
2. Zakharenko S., Kovalenko O. Formuvannja ghromadjanyna-patriota u pedagoghichnij systemi. *Ridna shkola*, 2013. # 6. S. 36-40. (ukr).
3. Koncepcija nacionaljno-patriotychnogho vykhovannja ditej ta molodi [Concept of national patriotic education of children and youth], zatverdzhena nakazom Ministerstva osviti i nauky Ukrainy vid 16.06.2015 r. #641 (ukr).
4. Kyrychok V. A. Patriotychne vykhovannja molodshykh shkoljariv u pozaurochnij dijalnosti. *Klasnyj kerivnyk*, 2011. # 9/10. S. 47. (ukr).

(англійською переклала В. Слабоуз – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов ДДПУ)

УДК 37.016

ШАЛАШНА Наталія

доцент, канд.іст.н., доцент кафедри культурології, естетики та історії, ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”

вул. Г. Батюка, 19, м. Слов’янськ, Донецька обл., Україна, 84116

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

ПРОСКУНІН Володимир

доцент, канд.пед.н., доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”

вул. Г. Батюка, 19, м. Слов’янськ, Донецька обл., Україна, 84116

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

ВПЛИВ СПЕЦИФІКИ РЕГІОНАЛЬНОГО ВАРІАНТУ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ’ЯТІ НА ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

Анотація. Головним результатом сучасної історичної освіти є здатність індивідуума розуміти власну роль як творця історії. Цьому найкраще сприяє дослідження історії рідного краю в процесі краєзнавчої роботи. Можна припустити, що регіональний рівень історичної пам’яті значною мірою впливає на результати шкільного краєзнавства. Тому необхідно враховувати специфіку регіонального варіанту історичної пам’яті під час розробки змісту шкільної краєзнавчої роботи.

Складові частини сформульованої проблеми неодноразово досліджувались науковцями, зокрема, феномен історичної пам’яті вивчали П. Рикьор, П. Нора, Л. Нагорна, О. Любовець, В. Солдатенко, В. Масненко та ін.

© Шалашна Н., Проскунін В., 2019

Шкільне краєзнавство вивчалось такими науковцями, як П. Тронько, В. Прокопчук, Я. Треф'як та ін. Проте взаємозв'язок між специфікою історичної пам'яті та формуванням змісту краєзнавчої роботи в школі наразі не досліджувався.

Метою даної статті є проаналізувати можливості вдосконалення змісту шкільної краєзнавчої роботи за умови врахування специфіки регіонального варіанту історичної пам'яті (на прикладі Східної України).

Шкільне краєзнавство в даній статті розуміється як комплексна діяльність всіх учасників навчально-виховного процесу, спрямована на всебічне вивчення природи, соціально-економічного життя, історії і культури певного краю. Врахування специфіки регіонального варіанту історичної пам'яті в змісті краєзнавчої роботи дає можливість оптимізувати процес суспільної самоідентифікації учнів.

Формування змісту краєзнавчої роботи в школі має відбуватись узгоджено із закономірностями становлення історичної пам'яті. Необхідно використовувати можливості дослідження історичних подій через контакт із безпосередніми учасниками та очевидцями. На етапі наукового аналізу фактів, їх систематизації та фіксації так само необхідно враховувати попередній історичний досвід спільноти та її систему цінностей. Необхідно здійснювати відбір серед сукупності місцевих видатних діячів історії та регіональних місць пам'яті з метою вирішення важливих для сьогодення завдань. Також слід враховувати наявність в кожному регіоні специфічних риси історичної пам'яті, які можуть потребувати корекції з точки зору загальнонаціональних суспільних завдань.

Отже, педагог має врахувати всі позитивні можливості регіонального варіанту історичної пам'яті для вирішення завдань шкільного краєзнавства і водночас усвідомлювати можливість деструктивного впливу деяких рис регіональної історичної пам'яті на особистість учня та в змісті краєзнавчої роботи забезпечити корекцію цих впливів.

Ключові слова. Шкільне краєзнавство, історична пам'ять, Східна Україна, методологія, практичні навички.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний зміст історичної освіти своєю головною вимогою має необхідність самоусвідомлення особистістю себе в якості суб'єкта історії. Головним результатом вивчення курсу історії в школі виступає здатність індивідуума усвідомити власну роль як творця історії, сформованість почуття відповідальності за власні дії в історичному контексті. Однією з ключових компетентностей, які мають бути сформовані в процесі оволодіння історичними знаннями, є здатність визнавати право інших людей, суспільних груп, народів, конфесійних спільнот тощо на власне розуміння тих чи інших подій історії. Відповідно історична освіта сьогодні активно відмовляється від категорії «істина», розуміючи, що оцінка тих чи інших подій залежить насамперед від очікувань соціальної групи, від ієрархії у її системі цінностей основоположних людських потреб. Тому сьогодні дослідження історичної

пам'яті як колективної ментальної сфери, у якій емпіричне знання про минуле вкладається в певні образно-символічні форми та піддається структуруванню, є актуальним для суспільства. Вказаний феномен історичної пам'яті реалізується в суспільстві на усіх рівнях, починаючи від індивідуального та групового і до національного та загальнолюдського. Для дитини шкільного віку у відповідності із її рівнем соціальної компетентності найбільш актуальним є регіональний рівень історичної пам'яті, оскільки саме цей рівень є найбільш наочним та представленим в діяльності оточуючих дитину дорослих. Тому саме регіональний варіант історичної пам'яті найбільш доцільно актуалізувати під час розробки змісту шкільної краєзнавчої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Історична пам'ять протягом ХХ ст. стала предметом зацікавлення багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Класичними працями, у яких висвітлюється феномен історичної пам'яті, є роботи П. Рикьора та П. Нора. Серед вітчизняних дослідників варто відзначити ґрунтовні праці Л. Нагорної, О. Любовець, В. Солдатенка, В. Масненка та ін. Шкільне краєзнавство як частина шкільної історичної освіти також неодноразово вивчалось такими науковцями, як П. Тронько, В. Прокопчук, Я. Треф'як, В. Уривалкін та ін. Проте взаємозв'язок між специфікою історичної пам'яті та формуванням змісту краєзнавчої роботи в школі наразі не досліджувався.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є проаналізувати можливості вдосконалення змісту шкільної краєзнавчої роботи за умови врахування специфіки регіонального варіанту історичної пам'яті (на прикладі Східної України).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Шкільне краєзнавство нині переживає період активного відродження, оскільки сполучає в собі багато можливостей для навчально-виховної роботи із формуванням важливих світоглядних установок. Водночас стосовно предмету шкільного краєзнавства в педагогічній науці є різні точки зору. Протягом другої половини ХХ ст. краєзнавство розглядалось переважно як один із засобів навчання, дидактична суть якого полягає у всебічному вивченні учнями в навчально-виховних цілях певної території за різними джерелами і, головним чином - на основі безпосередніх спостережень під керівництвом викладача [11]. На початку ХХІ ст. більшість вітчизняних фахівців розглядали шкільне краєзнавство як специфічний вид освітньої діяльності, наголошуючи на його пошуково-дослідницькому та суспільно корисному характері [12]. Найбільш теоретично обґрунтованим видається визначення шкільного краєзнавства як комплексної діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу, спрямованої на всебічне вивчення природи, соціально-економічного життя, історії і культури певного краю [10]. Визначальними характеристиками цієї діяльності виступають локальність досліджуваних подій та активний

діяльний напрямок. Основоположними засадами організації краєзнавчої роботи фахівці визначають патріотичну спрямованість, науковість, оптимальне поєднання дослідної і суспільно корисної діяльності, комплексність та систематичність, суспільну залученість. Всі ці засади невіддільні від загального розуміння певною регіональною спільнотою сутності власної історії, сукупності пам'яток, пантеону місцевих героїв, переліку знакових подій, географії місць пам'яті тощо. Залучаючи учнів до краєзнавчої роботи із врахуванням специфіки регіонального варіанту історичної пам'яті, вчитель має можливість використовувати один із головних факторів суспільної самоідентифікації індивіда та один з найбільш дієвих засобів інтеграції людей в спільноті.

Процес переходу конкретної історичної події із рівня сьогодення на рівень історичної пам'яті відбувається за певними закономірностями, що визначаються як специфікою людської культури та особливостями історичного знання як суспільного феномену, так і регіональними особливостями традицій культури, притаманних регіону господарських занять та форм економічної активності, етнічного та конфесійного складу населення тощо. Процес формування локального варіанту історичної пам'яті відбувається в кілька етапів [4]. Найпершим етапом є обговорення знакової події її безпосередніми учасниками та очевидцями. В масштабах загальнонаціональної історичної пам'яті цей рівень усвідомлення події згодом замінюється науковим аналізом фактів, їх систематизацією та фіксацією. На рівні ж регіональному цей етап "живої пам'яті" залишається актуальним протягом життя кількох поколінь, що дає багато можливостей для організації краєзнавчої роботи школярів. Залучаючи учнів до збирання свідчень очевидців не лише на уроках історії, але і в позакласній виховній роботі, ми отримуємо можливість сформувати у них розуміння залученості кожної людини в історичний процес, відповідальності кожного за історичну долю всіх. Отримання учнем важливої історичної інформації від членів власної родини, близьких знайомих тощо забезпечує реалізацію такої важливої вимоги історичної освіти, як наближення історичного знання до особистості, її потреб та дій [1].

Отримана від безпосередніх учасників подій історична інформація в процесі перетворення на зміст історичної пам'яті проходить етап кодифікації, тобто усвідомленого узагальнення та систематизації. Ця діяльність відбувається за допомогою прийнятих в суспільстві знакових систем, із застосуванням попереднього досвіду спільноти, на основі прийнятих для певної спільноти цінностей [5]. Результатом цієї діяльності виступає створення певної загальноприйнятої точки зору на подію та повідомлення цієї точки зору спільноті через засоби масової комунікації та перетворення спільного для даної регіональної спільноти ставлення до події чи історичного діяча на фактор групової інтеграції. Цей етап формування регіонального варіанту історичної пам'яті також необхідно враховувати під час розробки змісту шкільної краєзнавчої роботи. Серед сукупності місцевих видатних діячів історії та регіональних місць пам'яті необхідно відбирати саме ті, які б

несли найбільш актуальне для сьогодення смислове та ціннісне навантаження. Через такий відбір є можливість не лише сформувати патріотизм та гордість за свій рідний край, але й сформувати важливі світоглядні риси особистості учнів. Здійснюючи такий відбір, потрібно мати на увазі потрійне завдання: формування усвідомлення власної малої батьківщини як частини України, розвиток історичних знань про рідний край та виховання необхідних рис особистості на прикладах героїв минулого.

Водночас в кожному регіоні є певні специфічні риси історичної пам'яті, які потребують корекції, аби місцевий патріотизм в його крайніх проявах не заступав для населення загальнонаціональних суспільних завдань [4]. Наприклад, в регіональному варіанті історичної пам'яті Східної України дуже впливовим фактором формування уявлень про минуле є достатньо слабе порівняно з іншими регіонами освоєння цих територій землеробськими християнськими етносами. Хоча східні землі сучасної України були значною мірою залюднені ще з часів енеоліту, проте за часів Середньовіччя ці території переважно були заселеними кочовими тюркськими етносами, згодом потрапивши до складу Золотої Орди та Кримського ханства, а ще згодом частина майбутніх земель Сходу України перетворюється на Дике Поле. Незважаючи на це, місцеве населення має потребу у власному "архе", тисячолітніх місцях пам'яті. Відсутність таких конкретних пам'яток в регіональному варіанті історичної пам'яті призводить до дуже небезпечної тенденції ототожнення свого минулого виключно з часами радянської індустріалізації Донбасу і, як наслідок, можливості поширення міфологеми про "неукраїнський характер" Сходу України. Саме тому необхідно в зміст краєзнавчої роботи із школярами включати дослідження тих історичних пам'яток, які свідчать про часи Київської Русі на теренах краю. Зокрема, вивчення "Слова о полку Ігоревім" як літературної пам'ятки давньоруських часів, події якої відбувались на землях Придінців'я, не лише розширить можливість міжпредметних зв'язків курсу історії, але й дасть можливість сформувати на глибинному особистісному рівні відчуття залученості свого краю в контекст загальнонаціональної історії. Цьому ж завданню відповідає і використання в краєзнавчій роботі відомостей з історії Святогірського монастиря, заснування якого деякі дослідники відносять ще до XI ст.

Наступним вагомим фактором, який вплинув на формування яскраво виражених відмінних рис регіонального варіанту історичної пам'яті, є козацька колонізація Слобідської України кінця XVI – другої половини XVII ст. Підкреслення історичності для цього регіону козацьких традицій, дослідження важливих для козацької історії краю подій, особистостей, зокрема, історії Торської та Бахмутської фортець, козацьких повстань XVII-XVIII ст., діяльності Івана Сірка тощо в курсі шкільного краєзнавства дасть можливість міцніше закріпити в учнів ставлення до козацтва як до центральної складової національної ідеї. Вивчення державотворчих традицій козацтва, Запорозької Січі як козацької республіки на місцевому краєзнавчому матеріалі розкриває широкі можливості для розвитку

патріотизму та ціннісних орієнтацій особистості на чесноти мужності, сміливості, активної участі в житті держави, демократії тощо.

Наступним дуже впливовим для формування регіональної історичної пам'яті Донеччини явищем є традиційне для даного регіону переважаєння промисловості над сільським господарством в структурі економіки ще з ХІХ ст. Відповідно дуже важливою в процесі формування економіки краю була роль інженерно-технічних працівників, керівників підприємств, промисловців тощо. Багато сучасних міст та населених пунктів краю своїм виникненням завдячують активності перших засновників підприємств та носять їхні імена. Залучення цього комплексу відомостей в зміст краєзнавчої роботи в шкільному курсі історії має вагомі перспективи [3]. По-перше, це формування в учнів розуміння важливості самореалізації особистості, розвиток таких якостей, як працелюбність, відповідальність за власну справу, креативність, наполегливість у здійсненні мети. По-друге, це усвідомлення взаємозв'язку між активною діяльністю індивідуума та історією цілого регіону.

При цьому слід врівноважувати в змісті краєзнавчої роботи вивчення діяльності представників економічної та промислової еліти краю дослідженням внеску діячів національно-культурного відродження. Необхідність такого змістовного наповнення краєзнавчої шкільної роботи впливає із потреби розвивати здібності учня комплексно, що забезпечується наданням відомостей про видатних представників історії краю різного спрямування за умови підкреслення важливості кожного із аспектів їхньої роботи.

Велика кількість історичних подій пов'язана на Донеччині із часами національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. Історичні факти свідчать про значне напруження партійної боротьби, наявність активних селянських повстанських рухів, присутність в політичному просторі різних орієнтацій. Вивчення важливих подій цього періоду історії в контексті національного історичного процесу дозволить сформувати в учнів розуміння нерозривного зв'язку між історією Донецького краю та історією України. Особливий акцент варто робити на тих діячах, які пов'язані походженням або діяльністю із Донеччиною та були представниками українських урядів та політичних партій початку ХХ ст. [7] Вивчаючи цей період в контексті шкільної краєзнавчої роботи, не варто оминати увагою і діячів культури та мистецтва відповідного часу, слід приділяти час дослідженню історії повсякденного життя цього періоду тощо. Таким чином формуватиметься усвідомлення власної причетності до процесу національної історії через історію рідного краю.

Важливою відмінною рисою регіонального варіанту історичної пам'яті населення Донеччини є своєрідність ставлення до історії радянських часів. Жорсткий ідеологічний контроль з боку комуністичної партії та могутня пропаганда створили симулякри, які виявились більш життєвими, ніж пам'ять про реальний досвід [3]. В результаті у багатьох представників старшого покоління сформувалось штучне уявлення про радянські часи як однозначно позитивний період регіональної історії, а отже, несприйняття ідеалів

незалежної української державності. Такий зміст історичної пам'яті, безумовно, потребує значної корекції, і шкільна краєзнавча робота може надати тут суттєву допомогу. Змінити історичну пам'ять старшого покоління, звичайно, є дуже складним завданням, але запобігти репродукції позитивного ставлення до радянської тоталітарної держави, безумовно, в можливостях шкільного краєзнавства. Не відкидаючи необхідності вивчення з учнями вагомих досягнень видатних представників індустріальної історії Донбасу водночас слід акцентувати увагу на здійснених тут репресіях, тяжких умовах життя, голоді 30-х років тощо. Комплекс героя праці, надзвичайно життєвий в регіональному варіанті пам'яті, сам по собі є безумовно позитивним. Проте його наполегливе використання радянською, а згодом партійною пропагандою регіональних політичних еліт призвело до спотворення цього комплексу в бік відчуття власної виключності, що є небезпечним та не відповідає історичній дійсності, а тому потребує корекції. Саме з цих міркувань в курсі шкільного краєзнавства матеріал, пов'язаний із процесами індустріалізації Донбасу, необхідно подавати в комплексі із матеріалом стосовно культурного розвитку часів українізації, підкреслювати участь всіх регіонів України в розвитку місцевої промисловості, акцентувати увагу на конкретних людських долях.

Сказане вище стосується і краєзнавчого дослідження періоду Другої світової війни. Героїзм воїнів в змісті краєзнавчої роботи необхідно доповнювати матеріалами про повсякденне життя населення під час війни та в умовах окупації, конкретизувати на місцевому історичному матеріалі, спонукати учнів до критичного осмислення подій Другої світової війни. Сучасні історичні події, які відбуваються на очах учнів та стосуються їх безпосередньо, надзвичайно актуалізували та загострили історичну пам'ять про військові дії. Варто використовувати ці можливості, підкреслюючи спадкоємність традицій героїзму між воїнами часів Другої світової війни та сучасними захисниками України від російської агресії. Водночас у відповідності до сучасної європейської системи цінностей необхідно забезпечити в змісті шкільної краєзнавчої роботи належну увагу до безневинних жертв війни, долі дітей та жінок під час військових дій, цінностях милосердя та патріотизму [8].

В цілому в центрі змісту краєзнавчої роботи в школі в умовах Східної України має стояти завдання формування адекватної сучасним вимогам політики історичної пам'яті, яка б задовольняла мешканців Східної України й водночас була б конструктивною для всієї української держави. Образ героя-трудівника має величезний потенціал в цьому плані, так само здатність до колективних дій, відданість своєму краю є позитивними рисами, варто лише їх прив'язати до конкретних історичних подій, які мали місце на Донбасі, популяризувати ці події, створити образи місцевих героїв в сфері духовності, науки, мистецтва. В сучасних умовах величезною є відповідальність педагога, його свідомі зусилля щодо перетворення регіональної історичної пам'яті із конфліктогенного чинника на об'єднуючий.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, можна зробити висновок, що регіональний варіант історичної пам'яті є важливим чинником формування змісту краєзнавчої роботи в школі. При цьому завдання педагога як організатора шкільного краєзнавства постає подвійним. По-перше, необхідно врахувати всі позитивні можливості регіонального варіанту історичної пам'яті для вирішення таких завдань шкільного краєзнавства, як формування дослідницької компетентності, розвиток активного ставлення до національної історії, закріплення позитивних світоглядних рис особистості, набуття практичних навичок збереження пам'яток історії та культури. По-друге, слід усвідомлювати можливість деструктивного впливу деяких рис регіональної історичної пам'яті на особистість учня та в змісті краєзнавчої роботи забезпечити корекцію цих впливів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Г.В. Теоретичні та методологічні проблеми історичного краєзнавства. *Краєзнавство*. 2011. № 3. С. 23-29.
2. Касьянов Г., Толочко О. Національні історії та сучасна історіографія: виклики і небезпеки при написанні нової історії України. *Український історичний журнал*. 2012. № 6. С. 2-8.
3. Коник А. «Історична пам'ять» та «політика пам'яті» в епоху медіа культури. *Вісник Львівського Національного університету. Серія журналістика*. 2009. Вип. 32. С. 34-40.
4. Любовець О.М. Національна пам'ять в Україні: регіональний аспект. *Національна та історична пам'ять*. 2013. Вип. 6. С. 117-125.
5. Масненко В. Історична пам'ять як основа формування національної самосвідомості. *Український історичний журнал*. 2002. № 5. С. 12-18
6. Нагорна Л. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. – К., 2012. – 328 с.
7. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять. К., 2014. 272 с.
8. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник. К.; Кам'янець-Подільський: Кондор. 2010. 240 с.
9. Рикёр П. Память, история, забвение. М., 2004. 728 с.
10. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 106 с.
11. Тронько П. Історичне краєзнавство в Україні. *Історія України*. 2008. № 47. С. 1 – 5.
12. Уривалкін О.М. Історичне краєзнавство: Навчальний посібник. К.: КНТ, 2006. 296 с.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2019.

ШАЛАШНАЯ Наталия

доцент, канд.ист.н., доцент кафедры культурологии, эстетики и истории, ГВУЗ “Донбасский государственный педагогический университет”

ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

ПРОСКУНИН Владимир

доцент, канд.пед.н., доцент кафедры социальной педагогики и социальной работы ГВУЗ “Донбасский государственный педагогический университет”

ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

ВЛИЯНИЕ СПЕЦИФИКИ РЕГИОНАЛЬНОГО ВАРИАНТА ИСТОРИЧЕСКОЙ ПАМЯТИ НА ФОРМИРОВАНИЕ СОДЕРЖАНИЯ КРАЕВЕДЧЕСКОЙ РАБОТЫ В ШКОЛЕ

Резюме. Главным результатом современного исторического образования является способность индивидуума понимать собственную роль как творца истории. Этому наилучшим образом способствует исследование истории родного края в процессе краеведческой работы. Можно предположить, что региональный уровень исторической памяти в значительной мере влияет на результаты школьного краеведения. Поэтому необходимо учитывать специфику регионального варианта исторической памяти во время формирования содержания школьной краеведческой работы.

Составляющие сформулированной проблемы неоднократно исследовались учеными, в частности, феномен исторической памяти изучали П. Рикьер, П. Нора, Л. Нагорная, О. Любовец, В. Солдатенко, В. Масненко и др. Школьное краеведение изучалось такими учеными, как П. Тронько, В. Прокопчук, Я. Трефьяк и др. Однако взаимосвязь между спецификой исторической памяти и формированием содержания краеведческой работы в школе на сегодня не изучалась.

Целью данной статьи является проанализировать возможности усовершенствования содержания школьной краеведческой работы при условии учета специфики регионального варианта исторической памяти при условии учитывания специфики регионального варианта исторической памяти (на примере Восточной Украины).

Школьное краеведение в данной статье понимается как комплексная деятельность всех участников учебно-воспитательного процесса, направленная на всестороннее изучение природы, социально-экономической жизни, истории и культуры определенного края. Учет специфики регионального варианта исторической памяти в содержании краеведческой работы дает возможность оптимизировать процесс общественной самоидентификации учащихся.

Формирование содержания краеведческой работы в школе должно происходить в согласовании с закономерностями становления исторической памяти. Необходимо использовать возможности исследования исторических событий через контакт с непосредственными участниками и очевидцами. На

етапе научного аналізу фактів, їх систематизації та фіксації також необхідно враховувати попередній історичний досвід громади та його систему цінностей. Необхідно здійснювати відбір серед сукупності місцевих видатних діячів та регіональних місць пам'яті з метою вирішення важливих для сучасності завдань. Також слід враховувати наявність в кожному регіоні специфічних рис історичної пам'яті, які можуть вимагати корекції з точки зору національних суспільних завдань.

Таким чином, педагог повинен враховувати всі позитивні можливості регіонального варіанта історичної пам'яті для вирішення завдань шкільного краєзнавства та одночасно усвідомлювати можливість деструктивного впливу деяких рис регіональної історичної пам'яті на особистість учня та в змісті краєзнавчої роботи забезпечити корекцію цих впливів.

Ключевые слова. Шкільне краєзнавство, історична пам'ять, Східна Україна, методологія, практичні навички.

SHALASHNA Nataliia

Candidate of Historical Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Department of cultural studies, aesthetics and history, the Donbass State Pedagogical University

19 Gen. Batiuka St., Slovyansk, Donetsk reg., Ukraine 8416.

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

PROSKUNIN Volodymyr

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Department of social pedagogy and social work, the Donbass State Pedagogical University

19 Gen. Batiuka St., Slovyansk, Donetsk reg., Ukraine 8416.

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

THE INFLUENCE OF THE SPECIFIC REGIONAL VARIANT OF HISTORICAL MEMORY ON THE FORMATION OF THE CONTENT OF LOCAL HISTORY AT SCHOOL

Summary. The purpose of this article is to analyze the possibilities of improving the content of school history work, taking into account the specifics of the regional variant of historical memory (in the case of Eastern Ukraine).

Formation of the content of local lore at school must be in accordance with the laws of historical memory. Use should be made of exploring historical events through contact with direct participants and eyewitnesses. At the stage of scientific analysis of facts, their systematization and fixation, it is also necessary to take into account previous historical experience of the community and its value system. It is necessary to select among a host of local history figures and regional memory sites in order to solve important tasks today. Account should also be taken of the specific features of historical memory in each region that may need to be adjusted in terms of national societal goals.

Keywords: School history, historical memory, Eastern Ukraine, methodology, practical skills.

Abstract. Introduction. The main result of modern historical education is the individual's ability to understand his or her own role as a creator of history. The study of the native land history in the process of local history work contributes best to this. It can be suggested that the regional level of historical memory has a significant impact on the results of local history. That is why it is necessary to take into account the specifics of the regional variant of historical memory while designing the content of local history study.

Analysis of publications. The components of the formulated problem have been repeatedly researched by scientists; in particular, the phenomenon of historical memory has been studied by P. Rikor, P. Nora, L. Nagornaya, O. Lyubovets and others. School local history has been studied by such scientists as P. Tronko, V. Prokopchuk, J. Trefyak and others. However, the relationship between the specifics of historical memory and the formation of the content of local history at school has not been investigated.

Purpose. The aim of this article is to analyze the possibilities of improving the content of school local history work, taking into consideration the specifics of the regional variant of historical memory (in the case of Eastern Ukraine).

Results. In this article school local history is considered as a complex activity of all participants in the educational process, aimed at a comprehensive study of nature, socio-economic life, history and culture of a particular region. Taking into account the specifics of the regional variant of historical memory in the content of local history enables to optimize the process of students' social self-identification.

Forming the content of local history work at school must be consistent with the laws of historical memory. It is necessary to use the possibilities of exploring historical events through the contact with direct participants and eyewitnesses. At the stage of scientific analysis of facts, their systematization and fixation, the previous historical experience of the community and its value system should be taken into account as well. It is necessary to select among an array of local history figures and regional memory sites in order to solve important tasks today. The specific features of historical memory in each region should be also acknowledged and may need to be adjusted to national social goals.

Conclusion. Therefore, the teacher should take into consideration all the positive possibilities of the regional variant of historical memory for solving the problems of school local history, and at the same time be aware of the possibility of destructive influence of some features of regional historical memory on the student's personality and ensure correction of these influences in the content of local history work.

REFERENCES

1. Bondarenko, H.V. (2011) Theoretical and methodological problems of local history. *Juornal of the local history*, 3, 23-29 (in Ukrainian)

2. Kasianov, H. & Tolochko, O. (2012) National histories and contemporary historiography: challenges and dangers of writing a new history of Ukraine. *Ukrainian Historical Journal*, 6, 2-8. (in Ukrainian)
3. Konyk, A. (2009) "Historical memory" and "memory politics" in the age of media culture. *Bulletin of Lviv National University*, 32, 34-40. (in Ukrainian)
4. Liubovets, O.M. (2013) National memory in Ukraine: a regional dimension. *National and historical memory*, 6, 117-125 (in Ukrainian)
5. Masnenko, V. (2002) Historical memory as the basis for the formation of national consciousness. *Ukrainian Historical Journal*, 5, 12-18 (in Ukrainian)
6. Nahorna, L. (2012) *Historical memory: theories, discourses, reflexes*. Kyiv: Krytyca (in Ukrainian).
7. Nora, P. (2014) *Present, nation, memory*. Kyiv: Krytyca (in Ukrainian)
8. Prokopchuk, V. S. (2010) *School local history: a textbook*. Kamianets-Podilskyi: Kondor (in Ukrainian)
9. Rykor, P. (2004) *Memory, history, oblivion*. Moscow: Press. (in Russ.)
10. Trefiak, Ya. (2002) *Methods of local lore in the national school*. Ivano-Frankivsk: Avers (in Ukrainian)
11. Tronko P. (2008) Istorychne kraieznavstvo v Ukraini [The local history in Ukraine] *Istoriia Ukrainy. – History of Ukraine*, 47, 1–5. [in Ukrainian]
12. Uryvalkin, O.M. (2006) *The local history: textbook*. Kyiv: KNT (in Ukrainian)
13. Sheiko, V.M. (2003) *Organization and methodology of research activities*. Kyiv: Znannia-Press (in Ukrainian)

(англійською переклала С. Сечка – викладач іноземних мов кафедри іноземних мов Донбаського державного педагогічного університету)

УДК 373.51

БЕСЕДІН Борис

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри МНМ та МНІ, ДВНЗ «ДДПУ»

вул. Г. Батюка, 19, м. Слав'янськ, 84116, Україна

E-mail: besedin_boris@ukr.net

ЧЕРНЯКОВА Яна

студентка 2 курсу магістратури, фізико-математичного факультету ДВНЗ «ДДПУ»

вул. Г. Батюка, 19, м. Слав'янськ, 84116, Україна

E-mail: chernyan20@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ЕВРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

© Беседін Б., Чернякова Я., 2019